

بررسی اثرات اجرای آموزش مهارت‌های شهروندی بر ارتقای معلومات حقوق شهروندی و

رفتار زندگی جمعی کودکان و نوجوانان

علی اکبر بنی اسدی

کارشناسی ارشد مدیریت، مرکز آموزش‌های شهروندی سازمان فرهنگی ورزشی شهرداری سمنان،

دانشگاه علمی کاربردی سمنان . Ak.baniasadi@gmail.com

چکیده

هدف اصلی پژوهش بررسی اثرات اجرای آموزش مهارت‌های شهروندی بر ارتقای معلومات حقوق شهروندی و رفتار زندگی جمعی شهروندان با تاکید بر کودکان و نوجوانان می باشد. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت گردآوری داده ها، توصیفی پیمایشی است. به منظور بررسی فرضیه های تحقیق، پرسشنامه های محقق ساخته در اختیار ۳۸۴ نفر از دانش آموزان پایه چهارم و پنجم و ششم مدارس ابتدایی شهر سمنان که در برنامه های آموزشی مرکز آموزش های شهروندی شرکت کرده اند و به صورت احتمالی خوشه ای انتخاب شده بودند، قرار گرفت و این تعداد به پرسشنامه ها پاسخ دادند. اطلاعات پرسشنامه ها جمع آوری و در جداول مربوطه طبقه بندی شد و با استفاده از روشهای آماری مناسب (توصیفی و استنباطی و با استفاده از آزمونهای کالموگراف اسمیرنوف و معادلات ساختاری)، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و نتایج حاصله حاکی از آن است که برنامه های آموزش شهروندی، موجب افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در ابعاد آپارتمان نشینی و آداب همسایه داری، حفظ محیط زیست شهری و خانگی، قوانین و مقررات رانندگی و ترافیک شهری و مهارت‌های زندگی جمعی شده است. به عبارتی مرکز آموزش های شهروندی توانسته به اهداف از پیش تعیین شده خود نائل شود. در پایان با توجه به یافته ها، پیشنهادهای بیانی شده است.

واژگان کلیدی: آموزش حقوق شهروندی، مهارت‌های شهروندی، رفتار زندگی جمعی

مقدمه

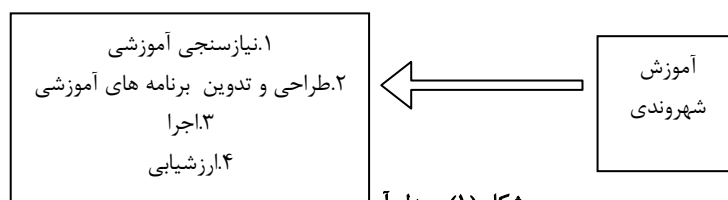
شهروندی یک فرایند مربوط به تمام عمر است و به همین جهت، همه ی افراد در تمام طول زندگی خود نیازمند آموزشهای متناسب با شهروندی در مراحل گوناگون زندگی هستند چرا که شهروندی در نحوه ی ارتباط فرد با فرد و با جامعه معنا و مفهوم حقیقی خود را در می یابد. در این راستا به اعتقاد تی، اچ، مارشال: اولاً شهروندی وضعیتی است که ناشی از عضویت کامل فرد در اجتماع است. ثانیاً کسانی که حائز این وضعیت هستند حقوق و تکالیف یکسان و برابری دارند. (نیکفر، ۱۳۸۷). بنابراین شهروندی یعنی مشارکت در سطوح مختلف امور اجتماعی و بانگهای فردی و اجتماعی و این نیازمند آموزش است که می توان آن را نهادینه کرد و تجلی آن را در رفتارهای شهروندی و جمعی ملاحظه نمود.

آموزش شهروندی بطور غیر رسمی در خانه یا محل کار یا کارگاه‌های آموزشی و یا بطور رسمی بصورت سرفصل درسی مجزا در مدارس و یا بصورت رشته تحصیلی دانشگاهی در واقع به شهروندان می‌آموزد که چگونه یک شهروند فعال، آگاه و مسئولیت پذیر باشند. در واقع مبنای این آموزشها پرورش یک شهروند نمونه یا شهروند خوب یا ارائه یک الگوی شهروندی نیست بلکه به آنان می‌آموزد که چگونه تصمیمات خود را با توجه به مسئولیت‌هایشان در قبال اجتماع و زندگی فردی خود اتخاذ نمایند.

آنچه که مشخص است نظام آموزش در جامعه شهری در اشکال رسمی و غیر رسمی به عنوان محوری ترین اصل با مشکلات زیادی مواجه است از جمله: عدم وجود جامعیت در آموزش، فقدان راهکارهای جلب مشارکت شهروندی، مشخص نکردن حقوق و تکالیف، وظایف متقابل شهروندان و شهرداری که دست اندرکاران امر آموزش را با پراکندگی و گسیختگی اهداف و مقاصد روبه رو کرده است، (آزاد فلاح، ۱۳۹۳).

آموزش شهروندی بخشی از وظایف مدیریت شهری است، در واقع مدیریت شهری و تشکل های مدنی و محلی و ... از طریق آموزش حقوق شهروندی و مهارت های زندگی جمعی نقش بارزی در تربیت شهروندان خواهند داشت. مدیریت شهری و شهرداری سمنان ضمن ارائه خدمات شهری به سمت یک نهاد اجتماعی پیش می رود که مسائل فرهنگی، اجتماعی و شهروندی شهروندان ساکن شهر نیز اهمیت زیادی دارد. شهرداری با ارائه خدمات متنوع شهری، همواره نقش مهمی در ایجاد و توسعه فیزیکی شهر فعال و پویا و تامین امکانات بالقوه در تقویت نشاط و شادابی شهروندی به عنوان یکی از سرمایه های اجتماعی و توسعه فرهنگ شهروندی دارد و آموزش نقش مهمی را در این زمینه ایفا می کند، به طوری که این آموزش ها در هر سال منجر به افزایش فرهنگ شهروندی و مسئولیت پذیری شهروندان می گردد. لذا محقق در این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال است: اثرات اجرای برنامه های آموزش شهروندی بر افزایش معلومات حقوق شهروندی و رفتار زندگی جمعی شهروندان با تاکید بر کودکان و نوجوانان چگونه است؟ چرا که توسعه و تقویت رفتارهای شهروندی می تواند به شهرداری کمک کند تا به اهداف توسعه و رشد فرهنگی اجتماعی در کنار رشد و توسعه فیزیکی شهر برسند و در این میان آموزش یک عامل فرهنگی موثر است که می تواند بازدهی فرایند فعالیت های فرهنگ و حقوق شهروندی شهرداری را افزایش دهد و از سوی دیگر آموزش در دوره کودکی بیش از دوره‌های دیگر نهادینه می‌شود و در عمق روح و جان کودکان اثر می‌گذارد.

الگوی زیر در ارائه آموزش های شهروندی به کار رفته شده است. این مدل بیان می کند که اگر آموزش ها از این چهار عامل برخوردار باشد دارای اثر بخشی می باشد.

شکل (۱). مدل آموزش شهروندی

آموزش شهروندی با ارتقاء فرهنگ شهروندی ارتباط مسقیم دارد، این مولفه در جهت دادن رفتار شهروندان و کیفیت مشارکت آنان در امور جامعه به عنوان یکی از الزامات اساسی سرمایه اجتماعی و شاخص های توسعه فرهنگی یافتگی نقش موثر دارد. در واقع آموزش شهروندی به عنوان یک واقعیت فرهنگی همراه با عناصر کلیدی آن همواره در طول تاریخ زندگی اجتماعی انسان که به استقرار فرهنگ می انجامد نقش بارزی می تواند داشته باشد. امروزه این آموزش ها در تعیین جایگاه فرد در جریان توسعه یافتگی در بستر جهانی شدن از ضرورت های دستیابی تلقی می گردد.

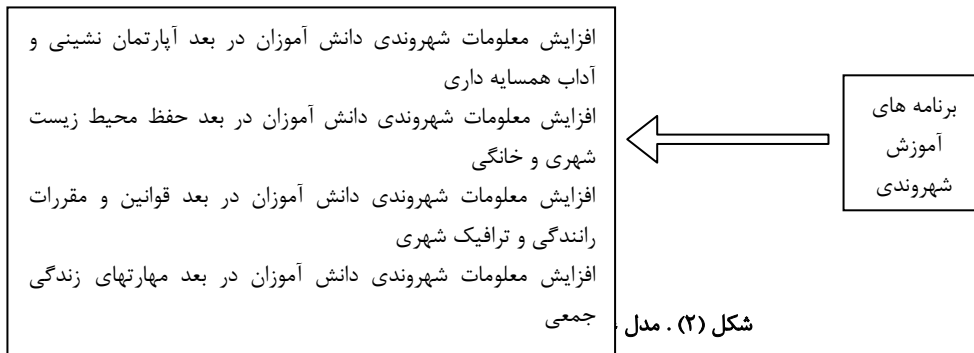
گی ارمه در بحثی پیرامون فرهنگ شهروندی به این مساله اشاره می کند که از ویژگی های آموزش فرهنگ شهروندی این است که شهروندان را با تاریخ و ساختار محیطی که در آن زندگی می کنند آشنا کنیم، همچنین قواعد و سلوک دموکراتیک را به شهروندان آموزش دهیم. در واقع ویژگی سوم این است که فرهنگ به نوعی برای شهروندان ویژگی تکلیف مدارانه بوجود می آورد که باید اخلاق مدنی و روحیه مداری بیشتری از شهروندان در جهت سازگاری با جامعه صادر گردد. آموزش شهروندی در بعد فرهنگ اشاره به حمایت قانونی از فرهنگ ها و خرده فرهنگ های موجود در یک جامعه می کند؛ که باید شهروندان به پذیرش این خرده فرهنگ ها بپردازند و احترام متقابلی برای آن ها در یک جامعه قائل شوند که این مسئله در سازگاری اجتماعی و رشد اخلاق مدنی کمک بسیاری می کند. بر این اساس آموزش هایی که به شهروندان در زمینه حقوق اشتراکی و رعایت فرهنگ اقلیت ها داده می شود نقش بارزی در توسعه فرهنگی شهروندی دارد. پیوند تنگاتنگ مفاهیم شهروندی و فرهنگ با گسترش تفکر مدنی از قرن ۱۹ به این سمت در شکل گیری دولت های ملی نقش بارزی داشته است. مهمترین مفاهیم کلیدی حوزه فرهنگ شهروندی شامل مسئولیت پذیری شهری، قانون مند بودن شهروندان، هنجار پذیری الگوهای شهرنشینی و ... است، که منجر به شکل گیری هویت فرهنگ شهروندی از سوی مدیریت شهری خواهد شد. (شربتیان، ۱۳۹۲). چوپو (۲۰۰۲) نشان داد که اگر دریافت کننده اطلاعات شهروندی علاقمند به توسعه مهارت های شهرنشینی باشد، در این صورت درگیری بالایی با آن پیدا می کند. بنابراین، توانایی پردازش پیام های شهروندی اقلیت کننده را داراست و مسیر اصلی مدل را برای تغییرات نگرش خود دنبال خواهد کرد. از تحقیقات پورو (۲۰۰۵) مشخص شد که بین سطح آموزش های همگانی شهروندی و یادآوری شیوه های شهرنشینی رابطه مثبتی وجود دارد. یافته های اینگ سن (۲۰۰۹) مشخص گردید که سطح درگیری فرد یک متغیر بسیار مهم در تعیین استراتژی شهروندی فرد است، چرا که بین سطح درگیری شهروند و اهمیت محتوای آموزش شهروندی رابطه مستقیمی وجود دارد. نتایج یافته های سو و دیگران (۲۰۱۲) نشان داد که فعالیتهای آموزشی با توجه به الگوهای انگیزشی بر روی رفتار شهروندان اثربخش می باشد. نتایج پژوهش آداک (۲۰۱۰) نشان داد که آموزش از لحاظ آثار ارتباطی و از نظر آثار رفتار بر شهروندان موفق بوده است. پیتز سن (۲۰۰۸) بیان داشت که افراد با آموزش شهروندی، با حقوق و تکالیف و مسئولیت های خود در قبال جامعه و یکدیگر بهتر آشنا می شوند، و بدین وسیله نظم اجتماعی روند رو به رشدتری به خود می گیرد. شاه طلبی و قپانچی (۱۳۹۲) نشان دادند که آموزش های شهروندی از طریق نرم افزارهای رسانه ای تاثیر زیادی بر افزایش آگاهی شهروندی کودکان دارد. قبائی آرائی (۱۳۹۴) نیز مشخص نمود که آموزش شهروندی در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان نقش بسزائی دارد.

فرضیه های تحقیق عبارتند از:

۱. برنامه های آموزش شهروندی، موجب افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد آپارتمان نشینی و آداب همسایه داری شده است.
۲. برنامه های آموزش شهروندی، موجب افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد حفظ محیط زیست شهری و خانگی شده است.
۳. برنامه های آموزش شهروندی، موجب افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد قوانین و مقررات رانندگی و ترافیک شهری شده است.

۴. برنامه های آموزش شهروندی ، موجب افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد مهارتهای زندگی جمعی شده است.

الگوی زیر مدل علمی تحقیق را نشان می دهد .

شکل (۲) . مدل

مبانی نظری حقوق شهروندی

اصطلاح حقوق شهروندی^۱ (در مفهوم جدید) اولین بار در اعلامیه حقوق بشر و شهروندی سال ۱۷۸۹م فرانسه مطرح شد که پس از تصویب در صدر قانون اساسی سپتامبر ۱۷۹۱م قرار گرفت. اعلامیه جهانی حقوق بشر که در سال ۱۹۴۸م در مجمع عمومی ملل متحد به امضاء کشورها رسید در بسیاری از مواد خود از محتوای اعلامیه حقوق بشر و شهروندی فرانسه الهام گرفته است (آفنداک، ۱۳۸۵ به نقل از محسنی، ۱۳۸۹). حقوق شهروندی عبارتست از برخورداری افراد یک جامعه از کلیه ی حقوق فردی و اجتماعی. حقوق شهروندی آمیخته ای از وظایف و مسئولیت های افراد در قبال یکدیگر، شهر و دولت می باشد. به مجموعه ی این حقوق و مسئولیت ها "حقوق شهروندی" اطلاق می شود. (ساعی ارسی، ۱۳۹۱).

حقوق شهروندی در واقع مجموعه حقوقی که افراد به اعتبار موقعیت شهروندی خود دارا می باشند و نیز مجموعه قواعدی که بر موقعیت آنان در جامعه حکومت می کند گفته میشود . بنابراین تعریف «حقوق شهروندی» یک مفهوم نسبتاً وسیعی است که شامل حقوق مدنی و سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و فردی می باشد که چگونگی روابط مردم و دولت و موسسات شهری، و حقوق و تکالیف آنان در برابر یکدیگر را تنظیم مینماید که منشعب از حقوق اساسی در چارچوب قانون اساسی کشور است و بمنظور رعایت و حفظ حقوق افراد و انسان ها در بخش کلان جامعه است، (فرازی ، ۱۳۹۳).

آموزش شهروندی

برای پرورش احساس تعلق به جامعه و داشتن هدف در زندگی برای شهروندان از آموزش شهروندی استفاده می شود که هدف اصلی آن درگیر کردن افراد در فعالیت های مربوط به حوزه زندگی خود (اجتماع) می باشد، (منصوری ، ۱۳۹۲).

آموزش موثر شهروندی از همان آغاز به شهروندان و بخصوص کودکان اعتماد به نفس و رفتارهای مسوولانه را از نظر اجتماعی و اخلاقی می آموزد. که می توان آن را وسیله انتقال دانش ، مهارت ها و ارزش ها به شهروندان و

^۱ Citizen Right

به خصوص کودکان دانست که به واسطه آن خود را عضو مفیدی از حیات عمومی جامعه تشخیص دهند. از قرن‌ها پیش متفکران سیاسی چون افلاطون و ارسطو به مسئله آموزش اجتماعی کودکان و ایفای نقش شهروندی توسط آنها توجه نشان داده‌اند.

در آموزش‌های شهروندی به چند نکته مهم باید توجه کرد؛ ابتدا باید به فعالیت‌های شهروندی، ساخت و ساز شهری، رشد جمعیت مناطق شهری پرداخت و سپس با در نظر داشتن اینکه از لحاظ جمعیت‌شناسی، شهر هسته جمعیت دائم و ثابت (با معیارها و حجم‌های متفاوت) است به ساختار فرهنگی، قومیتی و اجتماعی شهر توجه کرد. مهم‌تر از همه به مسئله فرهنگ باید توجه اساسی کرد چرا که فرهنگ دارای کارکردهای هویتی و اجتماعی بوده و در اصل شخصیت اصلی جامعه را تشکیل می‌دهد؛ الگویی است که نظام شهری را شکل داده و متناسب با آن ارزش‌ها، هنجارها، اهداف و وسایل لازم را برای شهروندان فراهم می‌سازد. آشنایی و شناخت دقیق مفهوم شهروندی، گام اول در جهت تحقق آن است اگر شهروندان با نیازها و حقوق خود و دیگران آشنا شوند خود را در برابر هم مسئول دانسته و متعهد می‌شوند در ساخت شهر، نقش اساسی و مؤثر داشته باشند.

مطلوب‌ترین روش آموزش و تفهیم معنای عمیق شهروندی و مشارکت‌پذیری، آموزش توسط متخصصان و کارشناسان حوزه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی است که از طریق ابزارهای آموزشی منطبق با اهداف می‌توانند به اقشار اجتماعی جامعه به خصوص کودکان و نوجوانان این آموزش‌ها را ارائه کنند چرا که با انتقال آموزش‌های شهری و شهروندی به قشر دانش‌آموز، این امکان مهیا می‌شود که آنان با شالوده‌های اصلی شهر آشنا و از وظایف شهروندی آگاه شوند و با آگاهی کامل به عنوان شهروند متعهد، مسئولیت خود را نسبت به جامعه و شهر برعهده گرفته و ابزارهای اصلی مشارکت‌پذیری را به‌عنوان یک شهروند بیاموزند، (منصوری، ۱۳۹۲).

آموزش رفتارهای شهروندی در افزایش کیفیت عملکرد سازمان‌های مدنی بسیار اثرگذار است، این آموزه‌ها به تقویت اخلاق اجتماعی و بسط همبستگی اجتماعی یک جامعه در سطح "محلی - ملی و جهانی" کمک خواهد کرد، چنین اشاعه‌ای در ابعاد نوع دوستی و پذیرش عمومی از اهمیت زیادی برخوردار است. در واقع نقش آموزش شهروندی به افراد جامعه را باید در قالب شناختی که شهروندان نسبت به قوانین و مقررات جامعه بدست می‌آورند مورد بررسی قرار داد، که هر شهروندی در جامعه از این آموزه‌ها چه برداشتی می‌کند.

مطالعه‌ای بین‌المللی که توسط خامسی، کینز، کامینز، به پشتوانه مالی مرکز مطالعات شهروندی دانشگاه سوکای آمریکا در مورد ۱۲ کشور اروپایی و آسیایی انجام گرفت، ضرورت‌های زیر برای آموزش شهروندی مطرح گردید:

- ۱- فراهم سازی مبنایی برای پرورش روحی و روانی
- ۲- ارتقای جامعه به طور منظم و مدبرانه
- ۳- کمک به جوانان و نوجوانان در تعبیر و تفسیر ارزش‌هایی که از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی، اینترنت

و... منتقل می‌شود

- ۴- تداوم یک راهنما برای رفتار روزمره
- ۵- مبارزه با تخریب اکولوژیکی
- ۶- توسعه ارزش‌گذاری و تقدیر از میراث فرهنگی و تقویت هویت ملی
- ۷- ارتقای ارزش‌های عدالت و برابری
- ۸- افزایش مسئولیت‌پذیری فردی
- ۹- تشویق هوشیاری مدنی، (آزاد فلاح، ۱۳۹۳).

آموزش شهروندی و مدیریت شهری

آموزش شهروندی بخشی از وظایف مدیریت شهری است، در واقع دولت و نهادهای قانونگذار، سازمان های ملی و محلی، تشکل های مدنی و... از طریق آموزش حقوق شهروندی و مهارت های زندگی جمعی و شناخت اصول مدیریت شهری نقش بارزی در تربیت شهروندان خواهند داشت؛ در این راستا بخشی از این آموزه ها در مورد انتظارات از مدیریت شهری جامعه است و همچنین نقش شهروندان در قبال مدیریت شهری را آموزش می دهد. این آموزش ها راجع به اصول زندگی شهرنشینی، رعایت حقوق شهروندان و مقررات شهری و دولتی و... می باشد. این آموزه های مدنی در واقع به سمت قانونمند کردن زندگی شهری سوق یافته است، از طریق این آموزه ها سعی شده که پیامدها و مخاطرات اجتماعی، فرهنگی، حقوقی و روانی مدیریت شهری را کاهش داد. هدف این است که از طریق آموزه های رسمی و غیررسمی بتوان برای افراد جامعه مشخص کرد که در قوانین و مقررات شهری چه جایگاهی دارند و به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام مدیریت شهری چه وظایفی را باید اجرا کنند و باید انتظار داشته باشند. «در واقع نقش آموزش قوانین و مقررات شهروندی یکی از مهمترین نقاط اتصال مدیریت شهری با شهروندان قلمداد می شود. بنابراین آموزش و پرورش شهروندان از طریق آشنایی و شناخت آنان در پرتو قوانین و مقررات شهری چه بصورت رسمی و غیر رسمی باعث این می شود که شهروندان نقش پویاتری در مشارکت شهری و مفهوم شهروندی داشته باشند.» (فرازی، ۱۳۹۳)

مهمترین اهداف آموزش های شهروندی توسط مدیریت شهری به قرار زیر می باشند :

۱. بسط و گسترش تواناییهای شهروندان
۲. تقویت حس تعلق اجتماعی
۳. تقویت حس اعتماد به نظام مدیریت شهری
۴. ایجاد عدالت در برخورداری از فرصتها و امکانات
۵. ساماندهی و یکپارچه سازی امور شهروندان
۶. شناسایی و سنجش شاخصهای مرتبط با شهروندی
۷. بهبود و ارتقای شاخصهای مثبت شهروندی
۸. توسعه و تعمیم دانشها، نگرشها و مهارتهای مثبت و سازنده شهروندان
۹. تقویت ساختار شهروندی از طریق استقرار نظام حقوق ، تکالیف بین شهروندان و مدیران شهری
۱۰. مشارکت جویی و افزایش میزان اثرگذاری شهروندان در بهبود امور شهر
۱۱. تقویت بینش زندگی جمعی و احترام به نیازهای جمعی در مقابل فردگرایی
۱۲. بسترسازی تعاملات هدفمند اجتماعی به منظور تثبیت حاکمیت. (فرازی، ۱۳۹۳).

مرکز آموزش شهروندی

امروزه شهرداری، متولی آموزش شهروندان است و ادامه مستمر آموزشها در جامعه ضرورت دارد؛ چرا که در نهایت اثرات منفی ناآگاهی مردم از فرهنگ شهرنشینی و شهروندی و ضررهای آن مستقیماً به شهرداری برمیگردد و از طرفی دیگر ضروری است که شهروندان نیز در مورد نحوه تعامل با حوزه شهری مطالبی را فرا بگیرند تا بتوانند شهری بهنجار داشته باشند چرا که کلیه تعاملات شهری در فضای شهر صورت میگیرد و پیامدهای مثبت و منفی به نوعی

دامنگیر شهروندان نیز می‌شود. شهرداری سمنان در راستای نیل به اهداف کلان صیانت از حقوق شهروندی و به منظور دستیابی به اهداف ذیل، مرکز آموزش های شهروندی را تاسیس نموده که توانسته است در مشارکت مردم در مدیریت شهری نقش بسزائی داشته باشد.

الف - تقویت شیوه های همکاری و کار گروهی در شهروندان

ج - توانایی بخشیدن به شهروندان برای استدلال و نقد کردن

د - تقویت مهارت های موثر ارتباطی

ه - مدیریت مشترک فعالیت ها و کارهای محلی

و - درگیر شدن شهروندان در کارها و فعالیت های محلی

ز - تقویت مهارت های مشارکتی در مدیریت شهری.

به این ترتیب اهداف آموزش شهروندی را باید عموماً حول سه محور آموزش مسوولیت اجتماعی و اخلاقی،

آموزش فعالیت های اجتماعی و گرایش به چنین فعالیت ها و آموزش مشارکت اجتماعی دانست.

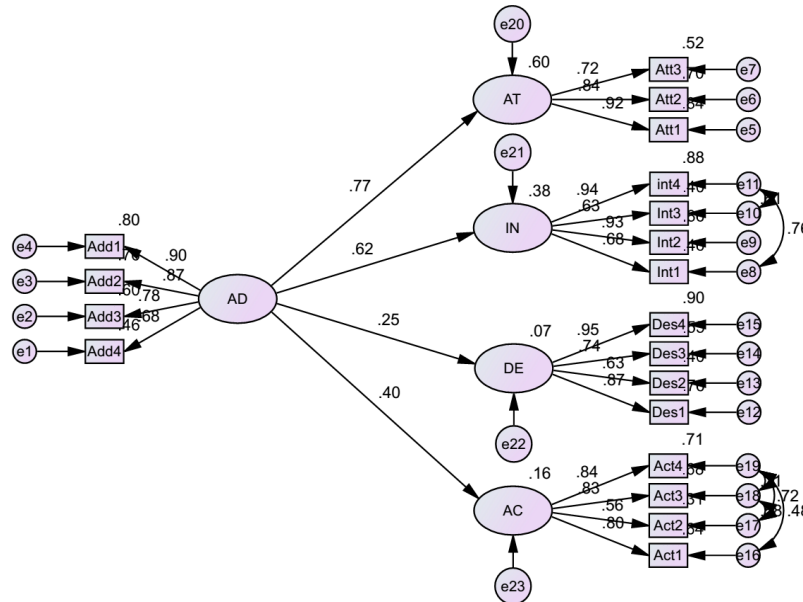
مواد و روش ها

این تحقیق از نظر هدف کاربردی است و از نظر ماهیت گردآوری داده ها توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش آموزان مدارس ابتدایی شهر سمنان می باشند که در برنامه های آموزش شهروندی مرکز آموزش های شهروندی شهرداری سمنان به صورت حضوری شرکت کرده اند. نمونه آماری این تحقیق شامل ۳۸۴ نفر از دانش آموزان پایه چهارم و پنجم و ششم شرکت کننده در برنامه های مرکز آموزش شهروندی می باشند و این تعداد مطابق با جدول مورگان و کرجسی تعیین شده اند. در این پژوهش برای تعیین نمونه با مشخصات مذکور، از روش نمونه گیری احتمالی خوشه ای استفاده شده است. در جمع آوری اطلاعات از دو روش عمده مطالعات کتابخانه‌ای و روش میدانی استفاده شده است. به منظور گردآوری داده های اولیه، بین نمونه های آماری پرسشنامه توزیع شده است. جهت تعیین روایی سازه پرسشنامه از تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۰ محاسبه گردیده است. برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه ها از روشهای آمار توصیفی (جداول توزیع فراوانی، نمودار، میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (آزمون کولموگروف اسمیرنوف جهت تعیین نرمالیتت توزیع داده ها و جهت تایید یا رد فرضیه ها از مدل معادلات ساختاری (تحلیل مسیر)) و با استفاده از نرم افزار لیموس و SPSS 18 استفاده شده است.

یافته ها

در این تحقیق برای تأیید یا رد فرضیات از مدل معادلات ساختاری و بطور اخص تحلیل مسیر استفاده شده است. مدل ساختاری زیر رابطه میان «برنامه های آموزش شهروندی، افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در ابعاد آپارتمان نشینی و آداب همسایه داری، حفظ محیط زیست شهری و خانگی، قوانین و مقررات رانندگی و ترافیک شهری و مهارتهای زندگی جمعی» را نشان می دهد. عامل «برنامه های آموزش شهروندی» بر «افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد قوانین و مقررات رانندگی و ترافیک شهری» دارای تأثیر مستقیم و مثبت برابر با ۰/۷۷ می باشد همچنین، عامل «برنامه های آموزش شهروندی»، بر «افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد حفظ محیط زیست شهری و خانگی» دارای تأثیر مستقیم و مثبت برابر با ۰/۶۲ بر «افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد آپارتمان نشینی و آداب همسایه داری» دارای تأثیر مستقیم و مثبت برابر با ۰/۲۵ و بر «افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد مهارتهای زندگی جمعی» دارای تأثیر مستقیم و مثبت برابر با ۰/۴۰ می باشد. تأیید یا رد فرضیات (روابط) در حالت معناداری مشخص می شود. به عبارت دیگر چنانچه عدد معناداری بزرگتر از ۱/۹۶ یا کوچکتر از ۱/۹۶ - باشد فرضیه تأیید می شود.

همچنین در آزمون فرضیات تحقیق با استفاده از مدل معادلات ساختاری، اولاً خروجی نرم افزار نشان دهنده مناسب بودن مدل ساختاری برازش یافته برای آزمون فرضیات هستند نسبت χ^2 به df زیر ۳ می باشد. بنابراین مقدار χ^2 مقدار مناسب و پایینی است. میزان $RMSEA = 0.080$ نیز نشان دهنده مناسب بودن برازش مدل ساختاری است. به عبارت دیگر داده های مشاهده شده تا میزان زیادی منطبق بر مدل مفهومی تحقیق است. مقدار IFI , NFI , RFI , $NNFI$ و CFI بالای ۹۰ درصد محاسبه شده که نشان دهنده برازش بالای مدل می باشد.

شکل (۳). مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد

Chi Square: 335.463 Df: 142 p.value: 0.000 RMSEA: 0.060

جدول (۱) شاخص های برازش مدل

شاخص های برازش	مقدار	مقدار قابل قبول
Chi.squar/df	۲,۳۶	پایین تر از ۳
RMSEA	۰/۰۶۰	پایین تر از ۰,۰۸
P.Value	۰۰۰۰,۰	پایین تر از ۰,۰۵
NFI, NNFI, RFI, IFI	درصد ۹۹-۹۱	بالای ۹۰ درصد

جدول (۲). مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد و معنی داری

نتیجه	معنی داری Z	عدد معنی داری t	ضریب مسیر	مسیر فرضیه ها
تائید	***	12.774	.774	افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد قوانین و مقررات رانندگی و ترافیک شهری (AT) <---
تائید	***	9.284	.618	افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد حفظ محیط زیست شهری و خانگی (IN) <---
تائید	***	4.553	.255	افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد آپارتمان نشینی و (AD) <---

				آداب همسایه داری (DE)	
تائید	***	5.896	.397	افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در بعد مهارتهای زندگی جمعی (AC)	برنامه های آموزش شهروندی (AD)

نتایج یافته ها حاکی از آن است که برنامه های آموزش شهروندی تاثیر مثبت و معنی داری بر افزایش معلومات شهروندی دانش آموزان در ابعاد آپارتمان نشینی و آداب همسایه داری ، حفظ محیط زیست شهری و خانگی ، قوانین و مقررات رانندگی و ترافیک شهری و مهارتهای زندگی جمعی داشته است . به عبارت دیگر مرکز آموزش های شهروندی شهرداری سمنان توانسته به اهداف از پیش تعیین شده خود در خصوص آموزش شهروندی دست یابد .

بحث و نتیجه گیری

یافته های بدست آمده تایید کننده مطالعات چوپو (۲۰۰) ، پورو(۲۰۰۵) ، اینگ سن (۲۰۰۹) می باشد . همچنین این یافته ها را می توان همسو با یافته های سو و دیگران (۲۰۱۲) ، پیترسن (۲۰۰۸) ، شاه طلبی و قبانچی (۱۳۹۲) و قبائی آرائی (۱۳۹۴) دانست . همانگونه که مشخص است آموزش نوعی سرمایه گذاری برای آینده می باشد و در این میان ، آموزش شهروندی سرمایه گذاری برای پرورش و تربیت شهروندان حال و آینده است. زمانی می توان از حقوق شهروندی صحبت کرد که مفهوم آن را با تمام وجوه و مشخصات آن بشناسیم و باور کنیم. شهروندان مسئولیت پذیر و آشنا با حقوق شهروندی خود به وجود نمی آید، بلکه در اثر آموزش مهارت های زندگی جمعی و تحت آشنایی با فرهنگ شهرنشینی، افراد می آموزند چگونه در یک شهر زندگی کنند، چگونه حریم خصوصی دیگران را محترم بشمارند و در نهایت چگونه در اداره یک شهر مشارکت نمایند. کودکی بهترین زمان برای یادگیری مسائل و رفتارهای اجتماعی است زیرا پس از رشد و بلوغ افراد عادات در آنها تقویت و تثبیت شده و تغییر آنها به تمایلات طبیعی ناممکن و دیر است . پس بهترین زمان برای شناخت قوانین لازم زندگی در محله و شهر ، پاکیزگی شهر و محیط زندگی ، احترام به حقوق دیگران ، رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی و حق تقدم در تمامی امور شهروندی ، آموزش بهداشت عمومی و پسماندهای خانگی همان دوران کودکی است که شهرداری ها با سرمایه گذاری می توانند با تربیت شهروندانی آگاه و مسئول به پایداری شهری و توسعه فرهنگ شهروندی کمک شایانی نمایند .

با توجه به یافته ها ، پیشنهاد می گردد شهرداری ها از آموزش های مرتبط با موضوعات و مشکلات اجتماعی شهروندی غافل نشده و از ظرفیت های این حوزه به خوبی استفاده نمایند. جهت افزایش اثر بخشی آموزش ها از موسسات توانمند و خیره استفاده نمایند. با بخش بندی مناسب شهروندان و شناسایی علایق هر گروه نسبت به ارائه آموزش های شهروندی اقدام نمایند. در محتوای آموزش ها با تاکید بر افزایش توانمندی های فردی و مهارتهای زندگی جمعی ، شیوه های بهزیستی و رفتار در زندگی جمعی یادآوری شده و تلاش شود با اطلاع رسانی های آگاهی دهنده این موضوع به خوبی تذکر داده شود. از آموزش های محلی در روزنامه های محلی غافل نشده و از پتانسیل روزنامه های محلی در استان های مختلف استفاده نمایند. زیرا روزنامه های محلی از اعتبار و اثر بخشی بیشتری برخوردارند. همچنین با توجه به فرهنگ حاکم در افراد مناطق و محله های مختلف شهری ، تیزرهای آموزشی مختص آن منطقه را ساخته و به نمایش بگذارند. همچنین پیشنهاد می شود در دوران ابتدایی و حتی پیش دبستانی نیز چکیده ای از قوانین مرتبط با حقوق شهروندی همراه با کتاب های درسی ارائه شود تا کودکان از ابتدای دوران زندگی خود آشنایی مختصری با قوانین حقوق شهروندی و رعایت قانون مداری داشته باشند و خود را با چنین آموزش هایی برای زندگی اجتماعی و حضور در جامعه آماده نمایند .

- آزادفلاح ، مرتضی (۱۳۹۳) ، ضرورت آموزش شهروندی ، روزنامه رسالت ، سال بیست و نهم ، شماره ۸۰۹۱ ، تهران .
ساعی ارسى، ایرج(۱۳۹۱). آموزش مطالعات اجتماعی (در دوره ی ابتدایی)، چاپ چهارم، ویرایش اول، بهمن برنا ، تهران .
شاه طلبی ، بدری و قبانچی ، اکرم (۱۳۹۲) بررسی نقش آموزش شهروندی بر افزایش آگاهی کودکان هشت ساله شهر اصفهان با تاکید بر رسانه های چندرسانه ای ، فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی ، سال سوم ، شماره سوم ، دانشگاه آزاد اسلامی ، اصفهان .
شربتیان ، محمدحسن (۱۳۹۲) ، ضرورت فرهنگ شهروندی در حوزه مدیریت شهری در جامعه ایران مقاله‌های همایش‌های ایران . اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار . انجمن محیط زیست کومش ، تهران .
فرازی ، عباس (۱۳۹۳) ، حقوق شهروندی ، انتشارات نشر سبز ، تهران .
قبائی آرائی ، محدثه (۱۳۹۴) ، تبیین نقش آموزش شهروندی در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان شهرهای آران و بییدگل و کاشان در سال ۱۳۹۳ ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه کاشان ، دانشکده علوم انسانی ، کاشان .
محسنی، رضاعلی (۱۳۸۹). ابعاد و تحلیل حقوق شهروندی؛ راه کارهایی برای تربیت و آموزش حقوق شهروندی، فصلنامه مطالعات سیاسی، سال سوم، شماره ۳ .
منصوری ، کاظم (۱۳۹۲) ، آموزش شهروندی، نشر کوشش ، تهران .
نیکفر، محمدرضا، (۱۳۷۸)، خشونت، حقوق بشر، جامعه ی مدنی، انتشارات طرح نو ، تهران .

Chopou , p.n.(2002),principles of citizenship, New York:Basic Books.

Eingsen , d.(2009),Urbanization training, London:Sage Publication.

Soo ,A & Dafer , g & Powen , K.(2012),Skills for new urban, New Delhi:CEMCA

pourow , s.(2005),Citizens of well-being, London & New York:Routledge.

Pitersen , p.(2008),Recognition of educational works in the city, Journal of Engineering (15),49-37.